

Блиндюк Катерина Володимирівна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП Середня освіта (Географія)

Андрійчук Тамара Вячеславівна,
кандидат біологічних наук,
доцент кафедри екології та географії
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

ВИВЧЕННЯ ДУМКИ УЧНІВ ЩОДО ПОЗАКЛАСНОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ З ГЕОГРАФІЇ

Однією із засад Нової української школи є орієнтація на всебічний розвиток дитини та формування ключових компетентностей. Позакласна та позашкільна робота є важливим інструментом для досягнення цих цілей, оскільки надає можливості для практичного застосування знань, розвитку творчості, критичного мислення, командної роботи та інших важливих життєвих навичок [3; 5].

Позакласна робота з географії являє собою добровільну навчально-пізнавальну діяльність учнів, яка організовується вчителем у вільний від уроків час. Вона є продовженням і доповненням навчального процесу, але відрізняється більш гнучкими формами, методами та змістом, що враховують індивідуальні інтереси та здібності здобувачів. Основна її сутність полягає у створенні умов для активного залучення учнів до самостійної пізнавальної діяльності, розвитку їхньої ініціативи та творчості в географічній сфері [1; 2; 6].

Позашкільна робота з географії здійснюється за межами навчального закладу в спеціалізованих установах (центри дитячої та юнацької творчості, станції юних туристів, еколого-натуралістичні центри, музеї) або організовується школою у співпраці з цими установами, громадськими організаціями та батьками. Її сутність полягає у наданні учням ширших можливостей для задоволення їхніх інтересів у галузі географії та розвитку практичних навичок (орієнтування на місцевості, туризм, краєзнавство), залученні до дослідницької та природоохоронної діяльності [1; 4; 5].

Вивчення особливостей організації та проведення позакласної і позашкільної роботи з географії є не лише актуальним, але й вкрай важливим завданням для модернізації географічної освіти в Україні, підвищення її якості та формування компетентної, всебічно розвинутої особистості учня, готового до викликів сучасного світу.

З метою дослідження ставлення учнів до проведення позакласної та позашкільної роботи з географії, а також виявлення їхніх інтересів і побажань, розроблено опитування

у форматі Google Forms. Участь в опитуванні взяли 31 учень Дубрівського ліцею №1 Дубрівської сільської ради Житомирської області. З метою одержання об'єктивних відповідей опитування мало анонімний характер.

Результати проведеного опитування показали, що переважній більшості учнів ліцею подобається вивчати географію – 80,6%. Такі результати свідчать про те, що предмет викладається цікаво та ефективно, або ж сама дисципліна є привабливою для учнів. Це є досить обнадійливим фактом потенціалу для подальшого розвитку географічної освіти в ліцеї. Переважна більшість учнів (71,0%) виявляють чітке бажання поглиблювати свої знання з географії у позаурочний час, що відкриває широкі можливості для організації різноманітних цікавих заходів.

У будь-яких позакласних або позашкільних заходах з географії часто брали участь 51,6% учнів, 38,7% брали участь дуже рідко та 9,7% не брали взагалі. Ці результати показують, що більше половини учнів ліцею проявляють активність та залученість до позакласних і позашкільних заходів з географії. Це є гарною основою для подальшого розвитку позакласної роботи з географії в ліцеї.

Серед різних позакласних і позашкільних заходів з географії учням найбільше до вподоби географічні екскурсії та навчальні подорожі (136 балів), тематичні вечори присвячені географії (134 бали), зустрічі з географами та мандрівниками (127 балів) (рис. 1). Надання переваги географічним екскурсіям та навчальним подорожам свідчить про прагнення учнів до практичного навчання, безпосереднього знайомства з географічними об'єктами та явищами, а також про бажання поєднувати навчання з активним відпочинком та новими враженнями.

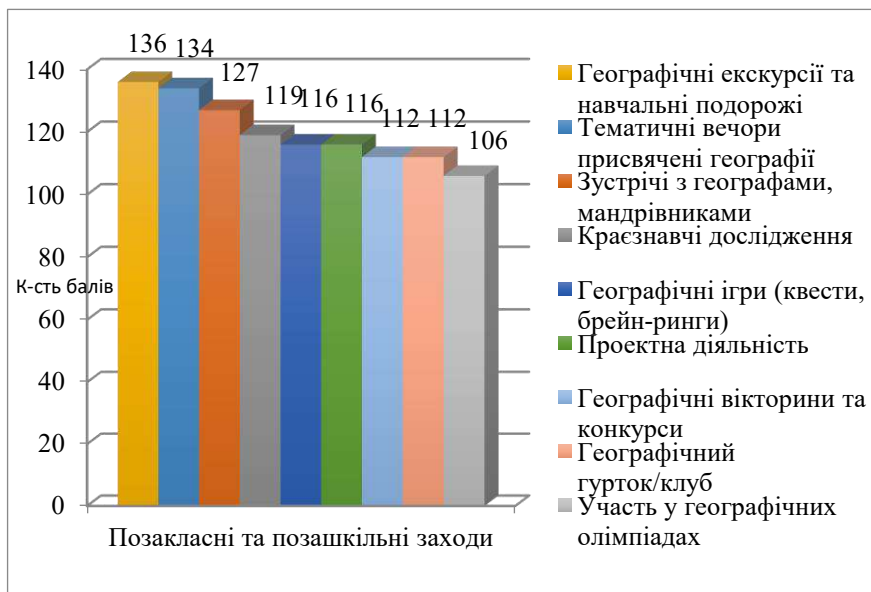

Рис. 1. Діаграма оцінювання учнями різних позакласних і позашкільних заходів з географії

Вибір тематичних географічних вечорів указує на інтерес учнів до неформального спілкування, творчого самовираження та поглиблення знань у розважальній формі. Такі вечори можуть включати вікторини, конкурси, перегляд фільмів, музичні номери, презентації тощо. Відвідування зустрічей з географами та мандрівниками демонструє бажання учнів дізнаватися про географію з перших вуст, отримувати практичні поради та розширювати свій кругозір.

Найсильнішим мотиватором учнів до участі в позакласних та позашкільних заходах з географії є бажання розвивати свої вміння та навички (32,3%), які можуть бути корисними як у навчанні, так і в майбутньому житті. Це може включати вміння працювати з картами, аналізувати дані, проводити дослідження, орієнтуватися на місцевості, робити презентації.

Пізнавальний інтерес залишається важливою рушійною силою. 25,8% учнів хочуть розширювати свій кругозір, дізнаватися про різні країни, природні явища, культурні особливості та інші аспекти географії, які не завжди детально розглядаються на уроках.

Важливим є елемент розваги та позитивних емоцій для залучення учнів. Позакласні заходи повинні бути не лише інформативними, але й захопливими та приємними. 12,9% учнів цінують можливість спілкуватися з тими, хто поділяє їхній інтерес до географії, обмінюватися думками та досвідом у неформальній обстановці.

Завдяки участі у позакласних та позашкільних заходах з географії 25,8% учнів змогли розширили свій кругозір у галузі географії. Це означає, що чверть опитаних учнів відчували, що їхні знання та розуміння географії стали ширшими та глибшими завдяки участі в цих заходах. Однакова кількість опитаних (22,6% учнів) під час заходів змогли дізнатися багато нової географічної інформації, поглибили свої знання та відкрили для себе нові теми в географії, а також оволоділи практичними навичками, які зможуть використовувати в майбутньому.

У межах опитування учням було запропоновано вказати, що на їхню думку можна було б покращити в організації позакласних та позашкільних заходів з географії. На їхню думку, було б чудово мати більше практичних занять, виїздів на місцевість або інтерактивних елементів. При цьому, для підвищення зацікавленості та збільшення візуалізації інформації, учні вважають що варто використовувати більше сучасних технологій та мультимедійних засобів. Ці пропозиції учнів є досить цінними та конструктивними, які вчителям слід враховувати при проведенні позакласних і позашкільних заходів з географії. Вони чітко вказують на напрямки, в яких організація позакласних географічних заходів може стати ще більш ефективною та привабливою.

Отримані результати опитування є підтвердженням того, що добре організовані позакласні та позашкільні географічні заходи мають значний позитивний вплив на учнів, сприяючи їхньому всебічному розвитку в галузі географії. Продовжуючи вдосконалювати їхню організацію та зміст, можна досягти ще більшого впливу на розширення кругозору та підвищення інтересу до географії серед учнів ліцею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кобернік С. Методика викладання географії в школі : навчально-методичний посібник. Київ : Стафед – 2, 2020. 320 с.
2. Коваленко М.О., Андрійчук Т.В. Організація позаурочної роботи з географії у формі краєзнавчих екскурсій. Theoretical methods of research of the latest problems. 2024. С. 134-139.
3. Концепція нової української школи: Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 02.05.2025).
4. Самойленко В.М., Вішнікіна Т.С., Япринець Л.П. Методика навчання географії : Навчальний посібник-практикум. Полтава : ПП Шевченко, 2014. 190 с.
5. Трегубенко О.М. Методика викладання географії : навч. посіб. Луганськ : Вид-во «ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 340 с.
6. Яковлева В.А., Власенко Р.П., Андрійчук Т.В. Методика позакласної роботи у закладах вищої освіти в процесі підготовки майбутніх вчителів географії. Академічні візії. 2024. Вип. 34. С. 1-11.